

รำทับยาวจังหวัดนครศรีธรรมราช*

Ram Thap Yao Folk Dance Of Nakhon Si Thammarat

โชติกา ปาณะศรี**

Chotika Panasri

สุรัตน์ จงดา***

Surat Jongda

สุขสันติ แวงวรรณ****

Suksanti Wangwon

สาขาวิชานาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์, ประเทศไทย

Department of Performing Arts, Bunkitpatanasilpa Institute, Thailand

Email: Chotikapanasri@gmail.com

Received: September 15, 2025

Revised: October 01, 2025

Accepted: October 04, 2025

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (๑) เพื่อศึกษาประวัติ ที่มา รูปแบบ และองค์ประกอบการแสดงการรำทับยาวจังหวัดนครศรีธรรมราช (๒) เพื่อศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบการแสดงรำทับยาวจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน ๔ คณะ ได้แก่ ทับยาวคณะท่าดีสุนทรศิลป์ อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ทับยาวคณะนาไม้ไผ่ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ทับยาวคณะลูกแม่เจ้าอยู่หัว อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช และ ทับยาวคณะนายป้อม อมรชร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม สัมภาษณ์ กลุ่มนักวิชาการ กลุ่มผู้แสดง และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป โดยนำข้อมูลที่ได้อาเรียงเรียง วิเคราะห์ข้อมูล และนำผลการศึกษาที่ได้นำมาเขียนในรูปแบบความเรียง

ผลการวิจัย พบว่า การรำทับยาวจังหวัดนครศรีธรรมราช มีต้นแบบมาจากการรำกลองยาวของกรมศิลปากรและนำมาารวมกับเครื่องดนตรีภาคใต้คือทับ แต่ประดิษฐ์ให้มีลักษณะที่ใหญ่การทับในการ

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของปริญญาานิพนธ์มหาบัณฑิตเรื่องรำทับยาวจังหวัดนครศรีธรรมราช Ram Thap Yao Folk Dance Of Nakhon Si Thammarat

** นางโชติกา ปาณะศรี Chotika Panasri นักศึกษาสาขานาฏศิลป์

*** ผศ.ดร.สุรัตน์ จงดา Asst.Prof.Dr Surat Jongda อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก Thesis Advisor.

**** ผศ.ดร.สุขสันติ แวงวรรณ Asst.Prof.Dr Suksanti Wangwon อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม Co-Thesis Advisor.

แสดงหนังตะลุง โนรา ที่รำจะใช้ท่าโนราซึ่งคนในจังหวัดนครศรีธรรมราชมีความถนัดเพราะเป็นการแสดงที่บ้านอันเป็นที่นิยมเป็นส่วนมาก รูปแบบการรำแบ่งออกเป็น ๓ ช่วง คือ ช่วงที่ ๑ เป็นการรำไหว้ครู ช่วงที่ ๒ เป็นการประโคมทักทายเพื่อรำตามจังหวะของแต่ละคน ส่วนใหญ่จะประกอบด้วยกันทั้งหมด ๑๒ เพลง ช่วงที่ ๓ เป็นช่วงสุดท้ายในการบรรเลงประกอบกรรำทักทาย ทุกคนจะยึดปฏิบัติเช่นเดียวกัน โดยทุกคนจะจบด้วยเพลงทักคอไอ้เท่ง ท่ารำจะใช้ท่าโนราเรียกว่าท่าขนาด ท่าขนาดนี้จะเหมือนที่รำสายในนาฏยศัพท์ของนาฏศิลป์ไทย ไม่ว่าจะเป็นการรำสายมือเดียวข้างใดข้างหนึ่งหรือรำสายทั้ง ๒ ข้างก็ใช้ได้เหมือนกันหมดซึ่งจะมีอยู่ในท่าขนาดของโนราทั้งสิ้นลักษณะการแต่งกาย ในการรำทักทายจังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัย พบว่า มีรูปแบบเครื่องแต่งกาย ๓ แบบ โดยแบบแรกจะเป็นการนุ่งผ้าถุงสั้นครึ่งเข่าแบบการรำเชิงสวมเสื้อแขนกระบอกกลมผ่าหน้า แบบที่ ๒ เป็นการนุ่งกางเกงหรือโจงกระเบนสวมเสื้อคอกลมคาดศีรษะด้วยผ้าและคาดสะเอว แบบที่ ๓ แต่งกายสวยงามแบบทันสมัยผ้าถุงสำเร็จเสื้อคอกลมแขนกระบอก เอกลักษณ์ของการแต่งกายที่ไม่เปลี่ยนแปลงทั้ง ๓ แบบที่กล่าวมา คือต้องมีผ้าคาดสะพายเฉียงบ่า เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบด้วย ทับยาว ปี่โนรา ฆ้อง ฉาบ กรับไม้ไผ่ ในยุคต่อมามีการเพิ่มเครื่องดนตรีมากขึ้น เช่น กลองควอท ฉิ่ง คีย์บอร์ด

คำสำคัญ : ทักทาย; รำทักทาย; โนรา

Abstract

The objectives of this research work were (1) to study on the history, origins, patterns, and components of the Thap Yao Dance (Dance to Long Drum) Performance in Nakhon Si Thammarat Province, and (2) to analyze the components of four Thap Yao Folk dances in Nakhon Si Thammarat Province of 4 Thap Yao (Long Drum) Bands, namely, Thadee Sunthonsilp Band from Lan Saka District, Nakhon Si Thammarat Province; Na Mai Pai Band from Thung Song District, Nakhon Si Thammarat Province; Luk Mae Chao Yu Hua Band from Chian Yai District, Nakhon Si Thammarat Province; and Nai Pim Amornchon's Band from Mueang District, Nakhon Si Thammarat Province. Data were collected from documents, relevant research works, participatory observation, and interviews with academics, performers, and general informants. The data were compiled and analyzed with the results presented with the analytical descriptive technique.

The research findings showed that Thap Yao Dance Performance of Nakhon Si Thammarat Province was adapted from Ram Klong Yao (Long Drum Dance) Performance

that was invented by the Fine Arts Department, with combination with the southern Thai musical instrument or Thap (Drum). However, the performance has been designed to have fancier pattern than the original version. Thap Yao (Southern Long Drum) is always played along with the in the shadow puppet (Nang Talung) and Nora (dance imitating gestures of a Mythical Creature that is a half woman and half bird creature) performances. The Thap Yao Dance uses Nora postures, which people in Nakhon Si Thammarat Province are skilled at because it is a popular folk performance. The dance patterns were divided into 3 phases. Phase 1 was the Wai Khru Dance (Dance Commemorating Maestros). Phase 2 was the dance to the rhythm of the music, depending on each band. However, in general, this phase consisted of 12 songs in total. Phases 3 was the final part of the Thap Yao Folk Dance. The entire band will adhere to the same practice, ending with the Hak Kor Ai Teng song. The dance posture would be a Nora posture called Tha Nat. This Tha Nat posture is similar to the Ram Sai (Swaying Dance) posture of Thai classical dance, whether it was the swaying dance with one hand on one side or the dance with both hands, which were seen in Nora Performance as well. As for the costumes for the Thap Yao Dance Performance of Nakhon Si Thammarat Province, three styles of costumes were discovered. The first style consisted of a knee-length sarong like the Soeng Dance (Northeastern Thai Dance) Performance, with a round-necked shirt with long sleeves and a front slit. The second style consisted of a pair of trousers or a Chong Kra Ben (trousers like outfits created from a piece of cloth or ready-to-wear capris), with a round-necked shirt and loin cloths tied at the head and the waist. The third style consisted of a modern ready-to-wear wrap-around skirt with a round-necked shirt with long sleeves. The unique component of all the three styles of costumes that has not changed was a cloth slung across the body and over the shoulder (Sabai). The musical instruments used included Thap Yao (long drums), Nora pipes, a gong, cymbals, and bamboo castanets. In more modern eras, more musical instruments such as quadruple drum, cup-shaped cymbals and keyboard were added.

Keyword: Thap Yao (Long Drum); Ram Thap Yao; Nora

บทนำ

ประเทศไทยมีวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นมากมายที่รู้จักกันในชื่อ “วัฒนธรรมไทย” ซึ่งวิถีชีวิตของคนในสังคมไทยอันเป็นแบบแผนในการปฏิบัติที่ดำรงและยอมรับ เช่น ภาษา มารยาท การแต่งกาย ประเพณี พิธีทางศาสนา ศิลปกรรมการแสดง การแสดงดนตรีไทย เพลงไทยประเภทต่าง ๆ และรวมถึงการละเล่นของไทย คำว่าวัฒนธรรมมักจะมาควบคู่กับคำว่าประเพณี ทำให้ คำนึงกับคำว่า “วัฒนธรรมประเพณี”

วัฒนธรรมประเพณีจะมีความความแตกต่างกันไปตามภูมิภาคของประเทศ ซึ่งประเทศไทย แบ่งได้เป็น ๔ ภาคด้วยกัน คือ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ โดยในแต่ละภูมิภาคก็จะมีวัฒนธรรมประเพณีประจำท้องถิ่นที่แตกต่างกันออกไปตามความเชื่อของแต่ละภูมิภาค โดยเฉพาะภาคใต้เป็นดินแดนที่มีวัฒนธรรมประเพณีที่หลากหลายซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากหลายแห่งเพราะเป็นภูมิภาคที่ติดชายทะเลจึงเป็นที่สำหรับการค้าขายกับต่างประเทศมาตั้งแต่อดีต จึงได้รับวัฒนธรรมต่าง ๆ มาอย่างหลากหลาย รวมถึงคนในท้องถิ่นเองที่มีความแตกต่างกันทางด้านศาสนา ประชากรส่วนใหญ่ของภูมิภาคนี้จะมีศาสนาหลัก ๆ อยู่ ๒ ศาสนาที่เห็นได้ชัดเจน คือ ประชากรชุมชนไทย-พุทธ และ ประชากรชุมชนไทย-มุสลิม โดยพื้นที่ตอนบน นับจากชุมพรไปถึง พัทลุง ส่วนใหญ่จะเป็นชาวไทยนับถือพุทธศาสนา ส่วนทางพื้นที่ตอนล่างประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวไทยมุสลิม อาทิ ปัตตานี ยะลา นราธิวาส ประเพณีที่สำคัญของประชากรไทย-พุทธ ที่เป็นประเพณีที่เกี่ยวกับความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ได้แก่ ประเพณีชักพระ ประเพณีแห่ผ้าขึ้นพระธาตุ ณ วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช ประเพณีสารทเดือนสิบ ประเพณีต่าง ๆ นี้ มีการจัดกันในทุก ๆ ปี ในการจัดงานในแต่ละครั้งจะเห็นหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนมีการจัดขบวนแห่กันอย่างสนุกสนาน บ้างก็จะเป็นวงดนตรีประเภทวงโยธวาทิตที่เคยเห็นกันอยู่ทั่วไป บ้างก็เป็นขบวนแห่ของชาวบ้านซึ่งจะเห็นเป็นขบวนการแห่กลองยาวโดยมีการร่ายรำอย่างสนุกสนานของคนที่มาพร้อมอย่างรื่นเริง ในการรำกลองยาวหรือบรรเลงกลองยาวและยังมีให้เห็นในพิธีและงานอื่นๆ อีก อาทิ งานบวช งานแต่งงาน งานแก้บน

อมรา กล่ำเจริญ^๑ ได้กล่าวว่ารำกลองยาว การเล่นบันเทิงเบี่ยงเบี่ยงบ่วงกลองยาวเป็นการละเล่นพื้นบ้านเกือบทุกภูมิภาคของประเทศไทย อาจมีความแตกต่างกันบ้างในลักษณะของตัวกลอง แต่ก็เรียกกลองยาวเหมือนกัน การเล่นเบี่ยงเบี่ยงบ่วงกลองยาวของภาคกลาง ไม่ได้เน้นความสนุกสนานของจากผู้ตีกลองยาว ฉิ่ง ฉาบ กรับ โหม่ง เท่านั้น ในแต่ละท้องถิ่นยังเสริมการเล่นต่าง ๆ เช่น การใช้นางรำ การเล่นกลองในรูปแบบต่าง ๆ ภายนอกกรรม กระตั่วแหงเสื่อ หรือหัวโต เพื่อให้การเล่นกลองยาวแปลกตาสวยงาม มีผลต่อการได้รับความนิยมจากผู้ชม รำกลองยาวเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของการละเล่นพื้นบ้านของภาคกลาง รำกลองยาวมีหลายรูปแบบ เช่น

^๑ อมรา กล่ำสกุล, เพลงและการละเล่น, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๓), หน้า ๕๒.

๑) รำกลองยาวที่เป็นพื้นบ้านของชาวบ้าน ในเทศกาลประเพณีงานบุญต่าง ๆ จะใช้กลองยาวร่วมบันเทิง เสียงของกลองยาวจะเชิญชวนชาวบ้านทั้งหญิงและชายออกไปรำรำไปกับขบวนแห่ในงานเทศกาลของท้องถิ่นด้วยความสนุกสนานการเล่นกลองยาวประเภทนี้ไม่เน้นรูปแบบการรำรำ และการแต่งกาย

๒) การรำกลองยาวแบบกรมศิลปากร เป็นการปรับปรุงการเล่นมาจากการเล่นกลองยาวพื้นบ้าน มีการประดิษฐ์ท่ารำรำสวยงามตามแบบนาฏศิลป์ไทย ตามจังหวะของกลองยาวที่มีการร้อยเรียงใหม่ และมีการวางรูปแบบการแต่งกาย ทั้งผู้รำและผู้ตีกลอง โดยเน้นเรื่องของการแสดงให้ดูงดงามมากกว่า การรำนำขบวนแห่ของชาวบ้านในงานเทศกาลต่าง ๆ

๓) รำกลองยาวพื้นบ้านแบบประยุกต์ เช่น ใช้ผู้หญิงรำล้วน แต่งกายสวยงามนำขบวนเหมือนกัน ฟ้อน หรือใช้เด็กหญิงหรือเด็กชาย แต่งกายเป็นชายหมด สะพายกลองยาว มีทั้งการรำและการต่อตัว ๒ ชั้น ถึง ๓ ชั้น โดยใช้การเหยียบกลองเป็นฐานเหยียบต่อตัวรำ ซึ่งมีการเล่นหลายท้องถิ่น เช่น รำกลองยาวของจังหวัดนครสวรรค์ รำกลองยาวพื้นบ้าน ของโปรแกรมนาฏศิลป์และการละคร มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ร่วมกับคณะกลองยาวชาวบ้านจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นต้น

มนตรี ธีรวิทย์วรกุล^๒ ได้กล่าวถึงกลองยาวไว้ว่า กลองยาว ไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่ชัดว่าใครเป็นผู้ประดิษฐ์ขึ้นมาก่อน แต่ได้กล่าวต่อ ๆ กันมาว่า เป็นกลองที่ได้แบบอย่าง มาจากพม่าในราวสมัยกรุงธนบุรีหรือกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ในสมัยที่ไทยได้สงครามกับพม่าอยู่บ่อย ๆ เวลาพักรบพวกทหารพม่าก็เล่นกลองยาวกันสนุกสนาน พวกคนไทยได้เห็นและจำเอาไปเป็นแบบอย่างมาเล่นบ้าง แต่บางท่านก็บอกว่ากลองยาวนี้มีพม่าพวกหนึ่งนำเข้ามาเผยแพร่ในประเทศไทย

เมื่อครั้งรัชกาลที่ ๔ กรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยมีการนำเพลงกราวยกทัพพม่ามาแสดงในละครเรื่องพระอภัยมณีตอนแก้ทัพว่า

ทุกละ ๆ	ที่นี่จะเห่พม่าใหม่
ตกลาเมืองไทย	มาเป็นผู้ใหญ่ตีกลองยาว
ตีว่องตีไวตีได้จังหวะ	ที่นี่กะจะเป็นเพลงกราว
เลื่องชื่อลือฉาว	ตีกลองยาวสลัดไต่

มนตรี ธีรวิทย์วรกุล, ๒๕๔๙, น. ๔๒ - ๔๓)

มีบางท่านกล่าวว่า คำว่า สลัดไต่ เป็นชื่อของพม่าพวกหนึ่งที่เข้ามาสอนการเล่นกลองยาวให้กับคนไทยมีชื่อว่า “หม่องสลัดไต่”

^๒ มন্ত্রী ธีรวิทย์วรกุล, กลองยาวศิลปะพื้นบ้านของไทยทุกภาค, (กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๙), หน้า ๔๒ - ๔๓.

นายธนิต อยู่โพธิ์ อธิบดีกรมศิลปากร ได้นำคณะนาฏศิลป์ไทยไปแสดงที่นครย่างกุ้งและมัณฑะเลย์ ประเทศพม่า เมื่อเดือนมีนาคม-เมษายน พ.ศ.๒๕๐๙ ในขณะนั้นมีนายปฐมรัตน์ ถิ่นมณี นักดนตรีไทยของกรมศิลปากรอยู่ด้วย ได้ไปเยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถานและโบราณสถานของพม่า ท่านได้มีโอกาสเห็นกลองพม่าชนิดหนึ่งมีลักษณะคล้ายกลองยาวของไทยมาก แต่หากของพม่ามีการปิดทองและประดับกระจกที่หุ่กลอง มีความสวยงามตามแบบศิลปะของพม่า พม่าเรียกกลองชนิดนี้ว่า “โกลี” และในครั้งนี้อ่งที่ท่านอธิบดีธนิต อยู่โพธิ์ ได้มีโอกาสถามเรื่องกลองยาวจากนักโบราณคดีชาวพม่า ได้รับคำตอบว่าพม่ารับกลองยาวมาจากไทยใหญ่อีกต่อหนึ่ง

ยังมีกลองอีกอย่างหนึ่งของภาคเหนือที่มีลักษณะคล้ายกลองยาว แต่หากของภาคเหนือมีลักษณะยาวกว่าของภาคกลางมาก ชาวเหนือเรียกกลองชนิดนี้ว่า “กลองพู่เจ้” ซึ่งกลองนี้มีวิธีการตีเช่นเดียวกับกลองยาว แต่จังหวะการตีมีเพียงไม่กี่จังหวะ ใช้ตีร่วมกับฉาบใหญ่และโหม่ง ๒ ใบ วงหนึ่งใช้กลองพู่เจ้เพียงลูกเดียว การตีเพื่อมุ่งประกอบการแสดงเป็นใหญ่ จังหวะจะเน้นทำรุกเร้าให้การรำบางท่าเท่านั้น เช่น การรำนกกิ้งก่า (นกยูง) เป็นต้น กลองพู่เจ้จึงอาจเป็นต้นกำเนิดของกลองยาวก็เป็นไปได้

การเล่นกลองยาวได้แพร่กระจายไปตามภูมิภาคของไทย จากการศึกษาจากข้อมูลต่าง ๆ เห็นได้ว่าการเล่นกลองของจังหวัดนครศรีธรรมราชมีปรากฏในขบวนแห่ในงานประเพณีของจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้กลองที่มีลักษณะรูปร่างของกลองคล้ายทับที่ใช้กันในวงดนตรีพื้นบ้านของภาคใต้แต่มีขนาดใหญ่กว่าเอาสายมาร้อยสายสะพายเอวข้างของผู้ตี โดยชาวบ้านในจังหวัดนครศรีธรรมราชจะรู้จักกันในชื่อเรียกว่า “ทับยาว” ซึ่งนำมาตีประกอบการรำแห่ในขบวนและประโคมในงานพิธีต่างๆ

ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์^{๑)} กล่าวไว้ว่า ในการแห่ภาค เครื่องดนตรีที่ใช้ในขบวนแห่ก็มีทับยาว แตรวง สีซอ และอื่น ๆ (ทางตรง มีดนตรีกาตลอดด้วย) ถ้าไม่มีใช้โหม่งคู่เดียวก็ได้ ประกอบกับร้องรำ ทำเพลงระหว่างทางของหญิงสาวชายหนุ่ม และคนเฒ่าคนแก่ร่วมขบวนวันแห่ภาคจากบ้านไปวัด พอถึงประตูวัดเจ้าภาคจะลงจากหลังสัตว์ พาหนะจำลองใช้ขี่คนแทน ทับยาวเป็นเครื่องดนตรีชนิดที่พบในจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นเครื่องดนตรีพื้นเมืองภาคใต้ชนิดหนึ่ง ซึ่งคนรุ่นหลังนั้นมีคนรู้จักกับชื่อเครื่องดนตรีชนิดนี้น้อยมาก เพราะได้ถูกแทนที่ด้วยกลองยาวมานาน จึงทำให้การรำทับยาวหาได้ยากในปัจจุบันและทำรำต่าง ๆ ทับยาวแต่เดิมก็มีผู้ที่สืบทอดน้อยลง ด้วยปัจจุบันบุตรหลานที่มาเรียนในวิทยาลัยนาฏศิลป์หลังจากที่เรียนจบพอลบยังภูมิลำเนาได้นำทำรำทางนาฏศิลป์ไปใช้ประกอบการรำจึงทำให้ทำรำเดิมมีผู้ที่รำได้มีจำนวนน้อย ประกอบกับความเชื่อของคนในชุมชนว่า ทำรำเดิมได้รับการถ่ายทอดโดยพระพิราพจากคณะลูกป้าซึ่งได้ทำมาจากการทรงองค์พระพิราพคนจึงไม่กล้าที่จะสืบทอดทำรำเพราะกลัวในองค์พระพิราพ โดยในการรำทับยาวในปัจจุบันนั้นจึงนำทำรำที่มีทำทางไปในทางด้านนาฏศิลป์ไทย

^{๑)} ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์, ศิลปวัฒนธรรมภาคใต้, (กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๔), หน้า ๑๑๒

มาใส่ในทำนองเพลงเพราะมีความสวยงามและทันสมัย แม้กระทั่งวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราชได้จัดให้มีการประกวดทักบายาวแล้วก็ตาม ทั้งเครื่องดนตรี การบรรเลงและการรำประกอบก็ล้วนแต่เป็นแบบแผนทางด้านนาฏศิลป์ไทยทั้งสิ้น จึงเป็นเหตุให้การรำทักบายาวแบบดั้งเดิมนั้นแทบจะไม่เหลือเค้าโครงเดิม

ผู้วิจัยมีความสนใจเกี่ยวกับเรื่องประวัติที่มาของทักบายาว องค์ประกอบของการแสดง รวมทั้งอัตลักษณ์ของท่ารำที่ใช้ในการรำทักบายาว จังหวัดนครศรีธรรมราชที่ยังคงเหลือหลักฐาน ในการค้นคว้าข้อมูลเพื่อเป็นประโยชน์ในด้านการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อศึกษาประวัติ ที่มา รูปแบบ และองค์ประกอบการแสดงการรำทักบายาวจังหวัดนครศรีธรรมราช
๒. เพื่อศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบการแสดงรำทักบายาวจังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษารำทักบายาวจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติที่มาของรำทักบายาวจังหวัดนครศรีธรรมราช ศึกษาองค์ประกอบของการแสดงรำทักบายาวจังหวัดนครศรีธรรมราช วิเคราะห์อัตลักษณ์ท่ารำที่ใช้ในการแสดงทักบายาวจังหวัดนครศรีธรรมราชโดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา องค์ความรู้ จากปราชญ์ชาวบ้านในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

๑. กลุ่มเป้าหมายและการเลือกกลุ่มเป้าหมาย

การวิจัยเรื่องรำทักบายาวจังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้แบ่งบุคคลผู้ให้ข้อมูลออกเป็น ๓ กลุ่ม ประกอบด้วย

๑.๑ กลุ่มนักวิชาการ

ประกอบด้วยนักวิชาการและปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ข้อมูลสำคัญในการทำวิจัยในครั้งนี้ โดยเจาะจงหัวหน้าคณะทักบายาว จำนวน ๔ คณะ และนักวิชาการที่มีความรู้เกี่ยวกับการรำทักบายาว โดยวิธีการเก็บข้อมูลนั้นจะใช้กระบวนการเก็บข้อมูลแบบสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ตามแนวคำถามที่ได้กำหนดไว้ ดังนี้

๑) พระครูปลัดอัมรินทร์ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระมหาธาตุ วรมหาวิหาร รักษาการเจ้าอาวาสวัดเทพนิมิต เจ้าคณะตำบลนาพรุ ผู้ฟื้นฟูทักบายาวจังหวัดนครศรีธรรมราช

๒) วาที ทรัพย์สิน อาจารย์ประจำหลักสูตรการจัดการวัฒนธรรมเพื่อการสร้างสรรค์ ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

- ๓) นายเชียน สุขชนาน หัวหน้าคณะทัбыาวลูกแม่เจ้าอยู่หัว
- ๔) นายป้อม อรชร หัวหน้าคณะทัбыาวนายป้อม อมรชร
- ๕) นายสุมล ศักดิ์แก้ว ครูพื้บ้าน (หนึ่งตะลุง) วิทยาลัยนาฏศิลป์นครศรีธรรมราช
- ๖) นายมณี ธีรธรณ ผู้พื้ฟูการแสดงรำทัбыาว อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช
- ๗) นายช่วย ยอดไทย ครูสอนการรำทัбыาวแบบโบราณ คณะทำดีสุนทรศิลป์ อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

๑.๒ กลุ่มผู้แสดง

คณะทัбыาว จำนวน ๔ คณะ โดยใช้เกณฑ์การสุ่มแบบเจาะจง กระบวนการเก็บข้อมูลแบบสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ตามแนวคำถามที่ได้กำหนดไว้ ดังนี้

- ๑) ทัбыาวคณะทำดีสุนทรศิลป์ อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช
- ๒) ทัбыาวคณะนาไม้ไผ่ อำเภอกุ้งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
- ๓) ทัбыาวคณะลูกแม่เจ้าอยู่หัว อำเภอลำพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช
- ๔) ทัбыาวคณะนายป้อม อมรชร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

๑.๓ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป

ประกอบด้วย ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือเข้าร่วมกับคณะทัбыาวดังนี้

- ๑) นายเขม ตะบันพฤกษ์ ผู้เข้าร่วมบรรเลงทัбыาวอำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช
- ๒) ว่าที่ร้อยตรีพรรัตน์ะ ชันทอง ครู วิทยาลัยนาฏศิลป์นครศรีธรรมราช ผู้เคยเป็นกรรมการในการแข่งขันทัбыาว จังหวัดนครศรีธรรมราช
- ๓) ผู้ชมที่เป็นนักเรียน นักศึกษา หรือเยาวชน จำนวน ๑๐ คน
- ๔) ผู้ชมที่เป็นบุคคลทั่วไป จำนวน ๒๐ คน

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เครื่องมือสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ ผู้วิจัยโดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

๒.๑ แบบสัมภาษณ์

สำหรับข้อมูลด้านการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้นำมาถอดความแล้วพิมพ์เป็นตัวอักษรรวมทั้งเรียบเรียงเป็นสำนวนทางวิชาการ และให้เจ้าของข้อมูลตรวจสอบอีกครั้ง เพื่อเป็นการยืนยันความถูกต้องของข้อมูล

๒.๒ แบบสังเกตการณ์

ผู้วิจัยได้แบ่งการสังเกตการณ์ออกเป็น ๒ ประเภท ได้แก่

- ๑) การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม โดยรับการถ่ายทอดองค์ประกอบกระบวนการรำทัбыาว จังหวัดนครศรีธรรมราช

๒) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมโดยศึกษาและสังเกตรูปแบบการแสดงองค์ประกอบการแสดง บทบาทกระบวนการรำทั่วยาวจังหวัดนครศรีธรรมราช จากการชมวิดีโอทัศน์ เครื่องมือบันทึกเสียงและกล้องถ่ายรูป โดยมีการสังเกตดังต่อไปนี้

- (๑) โครงสร้างกระบวนการทำรำ
- (๒) เครื่องแต่งกาย
- (๓) เครื่องดนตรี
- (๔) โอกาสที่แสดง

๓. การเก็บรวบรวมและการจัดทำข้อมูล

๓.๑ ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ ตำรา บทความ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ สื่อวิดีโอทัศน์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

ศึกษาวิเคราะห์จากเอกสาร หนังสือ ตำรา สุจิตตร บทความ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ สื่อวิดีโอทัศน์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่เกี่ยวข้องเรื่องประวัติความเป็นมาการทำทั่วยาว และเอกสารที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ

๓.๒ รวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

โดยการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างด้วยวิธีการจดบันทึก บันทึกเสียง บันทึกภาพ กับบุคคล ข้อมูลที่มีความรู้กระบวนการทำทั่วยาว และด้านวรรณกรรมรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ออกเป็น ๒ กลุ่ม ตามลักษณะของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

๑) การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การสัมภาษณ์นักวิชาการและปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ นักแสดง นักดนตรี จำนวน ๔ คน โดยการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ด้วยวิธีการจดบันทึก บันทึกเสียง บันทึกภาพ

๒) การสัมภาษณ์กลุ่มผู้เกี่ยวข้อง

๑. กลุ่มนักวิชาการและปราชญ์ชาวบ้าน

- ๑) พระครูปลัดอัมรินทร์ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร
- ๒) วาที ทรัพย์สิน อาจารย์ประจำหลักสูตรการจัดการวัฒนธรรมเพื่อการสร้างสรรคผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายศิลปและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

- ๓) นายเชียน สุขขนาน หัวหน้าคณะทั่วยาวลูกแม่เจ้าอยู่หัว
- ๔) นายป๋ม อมรชร หัวหน้าคณะทั่วยาวนายป๋ม อมรชร
- ๕) นายสุมล ศักดิ์แก้ว ครูพื้บ้าน (หนังตะลุง) วิทยาลัยนาฏศิลปนครศรีธรรมราช

๖) นายมณี ริวรรณ ผู้ฟื้นฟูการแสดงรำทับยาว อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

๗) นายช่วย ยอดไทย ครูสอนการรำทับยาวแบบโบราณ คณะท่าดีสุนทรศิลป์ อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

๒. กลุ่มผู้แสดงคณะทับยาว

๑) ทับยาวคณะท่าดีสุนทรศิลป์ อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

๒) ทับยาวคณะนาไม้ไผ่ อำเภอบางขัน จังหวัดนครศรีธรรมราช

๓) ทับยาวคณะลูกแม่เจ้าอยู่หัว อำเภอยะใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

๔) ทับยาวคณะนายป้อม อมรชร อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

๓. กลุ่มผู้เข้าร่วมการแสดง

๑) นายเชม ตะบันพฤกษ์ ผู้เข้าร่วมบรรเลงทับยาวอำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

๒) ว่าที่ร้อยตรีพรรัตน์ ชันทอง ครู วิทยาลัยนาฏศิลปนครศรีธรรมราช ผู้เคยเป็นกรรมการในการแข่งขันทับยาว จังหวัดนครศรีธรรมราช

๓) ผู้ชมที่เป็นนักเรียน นักศึกษา หรือเยาวชน

๔) ผู้ชมที่เป็นบุคคลทั่วไป

การลงภาคสนาม

โดยการศึกษาจากการสังเกต จะจำแนกได้ดังนี้

การสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยศึกษาจากการถ่ายทอดกระบวนท่ารำและฝึกปฏิบัติกระบวนท่ารำ ซึ่งมีการสังเกตการณ์ ดังนี้

๑) ศึกษากระบวนท่ารำ

๒) ศึกษาเครื่องแต่งกาย

๓) ศึกษาเครื่องดนตรี

๔. การตรวจสอบข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้ทำการเก็บรวบรวมมาตรวจสอบความแน่ใจว่าข้อมูลที่ได้รับมานั้นมีความถูกต้องแม่นยำตรงกับความเป็นจริง โดยได้ตรวจสอบ ดังนี้

๑. การตรวจสอบข้อมูลในระหว่างการเก็บข้อมูล โดยพิจารณาความสอดคล้องของข้อมูล ความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้มาหลังจากที่ได้ออกไปเก็บข้อมูลภาคสนามในแต่ละครั้ง นำกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง

๒. การตรวจสอบข้อมูลเมื่อสิ้นสุดการเก็บรวบรวมข้อมูลครบถ้วนและสมบูรณ์แล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้อาจจัดหมวดหมู่และทบทวนให้ผู้ให้ข้อมูลฟังเพื่อตรวจสอบความถูกต้องข้อมูลอีกครั้งเป็นครั้งสุดท้ายก่อนนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์

๓. ตรวจสอบข้อมูลกับอาจารย์ที่ปรึกษาหลักและที่อาจารย์ปรึกษาร่วมจนได้ข้อมูลครบถ้วนและถูกต้อง

๕. การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

โดยเริ่มจากการจัดระเบียบข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร และการศึกษาภาคสนาม ได้แก่ข้อมูลที่ได้รับการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์ โดยมีวิธีการนำข้อมูลที่ได้รับการบันทึกเสียง การบันทึกภาพ และการจดบันทึกข้อมูลการสัมภาษณ์มาถอดความและตรวจสอบข้อมูล

๖. การนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล โดยสรุปประเด็นตามวัตถุประสงค์ และได้นำเสนอการเขียนข้อมูลโดยใช้วิธีเชิงคุณภาพเชิงวิเคราะห์ และจัดพิมพ์รูปเล่มตามระเบียบของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ดังนี้

๑. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้อมาสรุป เรียบเรียง และนำเสนอในรูปแบบงานวิจัย ๓ บท ต่อคณะกรรมการ

๒. นำเสนอโครงร่างงานวิจัย ๓ บท ต่อคณะกรรมการ

๓. ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขงานวิจัยตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ

๔. นำเสนอบทความทางวิชาการ ตีพิมพ์ลงวารสารทางวิชาการ

๕. นำข้อมูลที่ได้รับการศึกษาภาคสนาม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อวิเคราะห์กระบวนการร่ำบายาวจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อสรุปผลการดำเนินการวิจัย และเรียบเรียงเป็นรายงานวิจัย

๖. นำเสนอรายงานการวิจัย ๖ บท ต่อคณะกรรมการสอบ เพื่อรับคำแนะนำและปรับปรุงแก้ไข นำเสนอรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เสนอต่อโครงการบัณฑิตศึกษา

๗. จัดพิมพ์รูปเล่มตามระเบียบของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

ผลการวิจัย

จากการวิจัยผู้วิจัย พบว่า การร่ำบายาวจังหวัดนครศรีธรรมราช มีรูปแบบการร่ำ แบ่งออกเป็น ๓ ช่วง คือ

ช่วงที่ ๑ เป็นการร่ำไหว้ครู โดยแต่ละคณะที่ทำกรวิจัยการเริ่มต้นร่ำจะต้องเป็นการร่ำเพื่อไหว้ครู ก่อนดำเนินการร่ำในช่วงต่อไป มีการร่ำขอมาเจ้าที่และเพื่อเป็นการป้องกันภัยจากสิ่งที่ไม่มองเห็น

ซึ่งคณะรำทักบยาวแต่ละคณะมีความเชื่อต่อครุหมอ คือ ครุหมอทักบยาว เช่นเดียวกับโนราที่มีครุหมอโนรา ความเชื่อของคณะทักบยาวแต่ละคณะจะถือครุพระพิราพหน้าทองเป็นบรมครูสูงสุดของทุกคณะ เพราะที่ใช้ประโคมไหว้ครุจะใช้การประโคมทักบยาวพร้อมกันผู้รำก็ทำการไหว้ครุ ซึ่งแล้วแต่ว่าคณะของตนจะปฏิบัติเช่นไร กระบวนท่ารำเป็นท่าเฉพาะของแต่ละคณะ แต่ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยพบว่า คณะนายป้อมอมรชร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีบทร้องประกอบการรำไหว้ครุ ซึ่งบทร้องนี้มีทำนองคล้ายกับบทการรำวงเวียนครกจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีคำร้องดังนี้

สิบนิ้วประคองเอย	ลูกขอจำลองขึ้นเหนือเกษิ
ไหว้บลีทิวกรุงพาลี	พระภูมิเจ้าที่ลูกจะขอวันทา(ข้าที่ขีดเส้นใต้)
แม่ธรณีที่เป็นใหญ่	ปกครองทั่วไปทั้งพื้นสุธา(ข้าที่ขีดเส้นใต้)
โปรดจงหลีกเกล้าไปเสียเธอจำ	อย่าอยู่ไกลบาทาตัวข้าจะร่ายรำ(ข้าที่ขีดเส้นใต้)
ข้าจะไหว้พระพุทธร	ข้าจะไหว้พระธรรม
ข้าจะไหว้พระสงฆ์	ทั้งสามองค์มาช่วยอุปถัมภ์
คุณบิดรมารดามารักษา	เวลาถูกรำลูกจะวันทาไหว้วอน(ข้าที่ขีดเส้นใต้)
อีกทั้งครูท่านผู้ฝึก	อาจารย์ท่านผู้สอน
ลูกจะขอไหว้วอนไหว้วอน	เวลาพื่อนกลองยาว

เมื่อรำไหว้ครุเสร็จสิ้นก็จะปฏิบัติท่ารำในช่วงที่ ๒ ต่อไป ส่วนคณะที่เหลืออีก ๓ คณะจะไม่มีบทร้องประกอบ แต่จะเป็นการประโคมกลองแล้วทำท่าไหว้ครุ

ช่วงที่ ๒ เป็นการประโคมทักบยาวเพื่อรำตามจังหวะ แล้วแต่คณะ ส่วนใหญ่จะประกอบด้วยกันทั้งหมด ๑๒ เพลง ดังนี้

๑. เพลงลงโรง เป็นเพลงไหว้ครุ	๒. เพลงเซ็ด
๓. เพลงเพ็งบอม	๔. เพลงสามทอม
๕. เพลงเท่งตุ้ง	๖. เพลงเจ็ดชั้น
๗. เพลงน้ำจิ้มผักลวก	๘. เพลงกินรีเล่นน้ำ
๙. เพลงเซ็ง	๑๐. เพลงรำวง
๑๑. เพลงค้ำควากินกล้วย	๑๒. เพลงหักคอไอ้เท่ง

ช่วงที่ ๓ เป็นช่วงสุดท้ายในการบรรเลงประกอบการรำทักบยาว ทุกคณะจะยึดปฏิบัติเช่นเดียวกัน โดยทุกคณะจะจบด้วยเพลงหักคอไอ้เท่ง ท่ารำจะใช้ท่าโนราเรียกว่าท่าขนาด ท่าขนาดนี้จะเหมือนที่รำสายในนาฏยศัพท์ของนาฏศิลป์ไทย ไม่ว่าจะเป็นการรำสายมือเดียวข้างใดข้างหนึ่งหรือรำสายทั้ง ๒ ข้าง ก็ใช้ได้เหมือนกันหมดซึ่งจะมีอยู่ในท่าขนาดของโนราทั้งสิ้น

การแต่งกาย ในการรำทักยาวจังหวัดนครศรีธรรมราชผู้วิจัย พบว่า มีรูปแบบเครื่องแต่งกาย ๓ แบบ โดยแบบที่ ๑ จะเป็นการนุ่งผ้าถุงสั้นครึ่งเข้าแบบการรำเชิงสวมเสื่อแขนกระบอกกลมผ่าหน้า แบบที่ ๒ เป็นการนุ่งกางเกงหรือโจงกระเบนสวมเสื่อกลมคาคีระชะด้วยผ้าและคาคสะเอว แบบที่ ๓ แต่งกายสวยงามแบบทันสมัยผ้าถุงสำเร็จ เสื้อคอกลมแขนกระบอก เอกลักษณ์ของการแต่งกายที่ไม่เปลี่ยนแปลง ทั้ง ๓ แบบที่กล่าวมา คือต้องมีผ้าคาคสะพายเฉียงบ่า เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบด้วย ทับยาว ปี่โนรา ซ้อง ฉาบ กรับไม้ไผ่ ในยุคต่อมามีการเพิ่มเครื่องดนตรีมากขึ้น เช่น กลองควอท ฉิ่ง คีย์บอร์ด

ผลการวิจัย พบว่า การรำทักยาวจังหวัดนครศรีธรรมราช มีต้นแบบมาจากการรำกลองยาวของกรมศิลปากรและนำมารวมกับเครื่องดนตรีภาคใต้คือทับที่ใช้ประกอบการตีประกอบการรำโนราและหนังตะลุง แต่จะประดิษฐ์ให้มีลักษณะที่ใหญ่กว่า ทำรำที่ใช้ประกอบการรำทักยาวจะเป็นทำโนราซึ่งคนในจังหวัดนครศรีธรรมราชมีความถนัดเพราะเป็นการแสดงพื้นบ้านอันเป็นที่นิยมเป็นส่วนมาก รูปแบบการรำแบ่งออกเป็น ๓ ช่วง คือ ช่วงที่ ๑ เป็นการรำไหว้ครู ช่วงที่ ๒ เป็นการระโกมทับยาวเพื่อรำตามจังหวะ แล้วแต่คณะ ส่วนใหญ่จะประกอบด้วยทั้งหมด ๑๒ เพลง ช่วงที่ ๓ เป็นช่วงสุดท้ายในการบรรเลงประกอบการรำทักยาว ทุกคณะจะยึดปฏิบัติเช่นเดียวกัน โดยทุกคณะจะจบด้วยเพลงหักคอไอ้เท่ง ทำรำจะใช้ทำโนราเรียกว่าทำขนาด ทำขนาดนี้จะเหมือนที่รำสายในนาฎยศัพท์ของนาฎศิลป์ไทย ไม่ว่าจะเป็นการรำสายมือเดียวข้างใดข้างหนึ่งหรือรำสายทั้ง ๒ ข้าง ก็ใช้ได้เหมือนกันหมดซึ่งจะมีอยู่ในทำขนาดของโนรา ทั้งสิ้นลักษณะการแต่งกาย ในการรำทักยาวจังหวัดนครศรีธรรมราชผู้วิจัย พบว่า มีรูปแบบเครื่องแต่งกาย ๓ แบบ โดยแบบแรกจะเป็นการนุ่งผ้าถุงสั้นครึ่งเข้าแบบการรำเชิงสวมเสื่อแขนกระบอกกลมผ่าหน้า แบบที่ ๒ เป็นการนุ่งกางเกงหรือโจงกระเบนสวมเสื่อกลมคาคีระชะด้วยผ้าและคาคสะเอว แบบที่ ๓ แต่งกายสวยงามแบบทันสมัยผ้าถุงสำเร็จ เสื้อคอกลมแขนกระบอก เอกลักษณ์ของการแต่งกายที่ไม่เปลี่ยนแปลงทั้ง ๓ แบบที่กล่าวมา คือต้องมีผ้าคาคสะพายเฉียงบ่า เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบด้วย ทับยาว ปี่โนรา ซ้อง ฉาบ กรับไม้ไผ่ในยุคต่อมามีการเพิ่มเครื่องดนตรีมากขึ้น เช่น กลองควอท ฉิ่ง คีย์บอร์ด

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง รำทักยาวจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการแสดงพื้นบ้านที่สืบทอดกันมานาน จากรุ่นสู่รุ่นสอดคล้องกับบุญศรี รุ่งเรือง^๕ หัวหน้าคณะ ศ สำราญศิลป์ ได้กล่าวว่า ตนได้สืบทอดการเล่น ทักยาวมาจากรุ่นปู่และพ่อ ทักยาวเป็นเครื่องดนตรีโบราณ เล่นกันเยอะมาก มีทุกตำบล ทุกอำเภอ เรียกกลองชนิดนี้ว่าทักยาว ต่อมาก็มีการนำกลองชนิดนั้นโดยลอกเลียนแบบมาแล้วนำมาทำในแบบของเราโดยแต่แรกยังไม่ได้ตั้งชื่อว่าทักยาว แต่เนื่องด้วยลักษณะของทับมีลักษณะคล้าย ๆ ทับมโนรา

^๕ สัมภาษณ์, บุญศรี รุ่งเรือง หัวหน้าคณะ ศ สำราญศิลป์, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๓.

หนังตะลุงแต่ลักษณะจะยาวกว่าเลยเรียกว่าทับยาวซึ่งตรงกับกรให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ของนายสมนึก รักชาติ^๕ หัวหน้าคณะทับยาว ศ สมนึกว่าทับยาวเป็นเครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงเป็นมโหรีสพคู้จังหวัด นครศรีธรรมราชและจังหวัดใกล้เคียงมานานโดยแต่แรกทับยาวยังมีรูปร่างไม่ค่อยสมบูรณ์มากนัก เริ่มมีการปรับปรุงสมบูรณ์ตอน นายกระจำง พุทธศรี นำแบบกลองมาให้ช่างหิว สมพงษ์ เป็นผู้ประดิษฐ์ และ สุมล ศักดิ์แก้ว^๖ ได้กล่าวว่า “ทับยาวมีมานานมากแล้วมีตั้งแต่รุ่นพ่อครูแล้วประมาณ ๖๐ ปี แต่ด้วยสมัย โบราณไม่มีการบันทึกหลักฐานต่าง ๆ หรือเอกสารทางวิชาการไว้ ตรงกับที่ยงยุทธ สมกล้า^๗ ได้กล่าวว่า ทับยาวได้มีเล่นกันมานานแล้ว น่าจะได้แบบอย่างมาจากการเล่นกลองยาวของภาคกลางแต่เนื่องด้วย คนได้จะเรียกเครื่องดนตรีที่เป็นกลองหน้าเดียวว่าทับและลักษณะกลองชนิดนี้มีลักษณะที่ยาวกว่าทับหนัง ตะลุง มโหรี จึงเรียกกลองชนิดนี้ว่าทับยาว นายภูวนาล ลาดทุ่ง^๘ ได้กล่าวว่าจากการศึกษาข้อมูลจากแหล่ง ข้อมูลกลุ่มผู้รู้และผู้ปฏิบัติทับยาวผู้วิจัยวิเคราะห์ประวัติความเป็นมาของทับยาวสันนิษฐานได้ว่าเดิมอำเภอ ปากพนังเป็นชุมชนที่เต็มไปด้วยวัฒนธรรมหลายอย่างและยังเป็นเมืองท่าในการขนส่งสินค้าทางเรืออีกด้วย ครั้งแรกที่ได้เจอทับยาวคือที่วัดนาควารี อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นวัดที่เก่าแก่ของ ชาวอำเภอปากพนัง ซึ่งทับยาวภาคใต้ ตัวหุ่นกลองมีความยาวประมาณ ๑๖ - ๑๗ นิ้ว หน้ากลองกว้าง ประมาณ ๖-๑๒ นิ้ว ก้นกลองกว้างประมาณ ๓-๔ นิ้ว ขยายออกเหมือนถั่วแก้วเพื่อใช้ในการตั้งพื้นได้ และเพื่อให้เสียงนั้นมีความดังกังวาน ลักษณะการตีทับยาวคล้ายการตีกลองยาวเชื่อกันว่าการนำทับยาว มาแข่งขันกับกลองยาวความดังจะแตกต่างกันอย่างมากใช้กลองยาว ๑๐ ใบเท่ากับใช้ทับยาว ๓ - ๔ ลูก ฉะนั้น ทับยาวจึงเป็นเครื่องดนตรีชนิดหนึ่งโดยนำมาเล่นมารำควบคู่กับประเพณีและวันสำคัญของจังหวัด นครศรีธรรมราช ทับยาวนั้นมีลักษณะคล้ายคลึงกับกลองยาวของภาคอื่น ๆ แต่รูปร่างและเสียง ที่เป็น ความเฉพาะของภาคใต้ ทับยาวมีความแตกต่างจากภาคอื่น ๆ การรำทับยาวถือได้ว่าเป็นการแสดงพื้นบ้าน ที่ให้ความบันเทิงและความสนุกสนานสอดคล้องกับ อานันท์ นาคง^๙ ได้กล่าวไว้ว่า ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน เป็นการแสดงที่มีการละเล่นระหว่างประชาชนในแต่ละท้องถิ่น เพื่อความรื่นเริงในฤดูเทศกาลต่าง ๆ ศิลปะการแสดงพื้นบ้านนับได้ว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมไทยซึ่งสะท้อนให้เห็นขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น เป็นสิ่งจรรโลงใจให้แก่ผู้ชม เรียกได้ว่าเป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่รังสรรค์

^๕ สัมภาษณ์, สมนึก รักชาติ หัวหน้าคณะทับยาว ศ สมนึก, ๑๖ ตุลาคม ๒๕๖๓.

^๖ สัมภาษณ์, สุมล ศักดิ์แก้ว ครูพื้นเมืองวิทยาลัยนาฏศิลปนครศรีธรรมราช, ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๓

^๗ สัมภาษณ์, ยงยุทธ สมกล้า ปรากฏการละเล่นกลองยาวพื้นบ้าน องค์การบริหารส่วนตำบลเทพราช อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช, ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๓

^๘ ภูวนาล ลาดทุ่ง, “ทับยาวในดนตรีพื้นบ้าน จังหวัดนครศรีธรรมราช”, วิทยานิพนธ์ศิลปมหาบัณฑิตสาขาวิชา ดุริยางคศิลป์ไทย, (บัณฑิตศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์, ๒๕๖๗).

^๙ อานันท์ นาคง, “รวมศิลป์แผ่นดินสยามประชันการแสดง ๔ ภาค”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.thaipost.net/main/detail/๓๒๘๑๕> [๓ มีนาคม ๒๕๖๖].

มาเพื่อความบันเทิง สนุกสนาน การแสดงพื้นบ้านของแต่ละที่มีความแตกต่างกันจากคำกล่าวของ อานันท์ นาคง ได้กล่าวไว้ว่า ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน เป็นการแสดงที่มีการเล่นระหว่างประชาชนในแต่ละท้องถิ่น เพื่อความรื่นเริงในฤดูเทศกาลต่าง ๆ ศิลปะการแสดงพื้นบ้านนับได้ว่าเป็นมรดก ทางวัฒนธรรม ไทยซึ่งสะท้อนให้เห็นขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น เป็นสิ่งจรรโลงใจให้แก่ผู้ชม เรียกได้ว่าเป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่รังสรรค์มาเพื่อความบันเทิง สนุกสนาน โดยการรำทับยาวจะมีให้เห็นในงานประเพณีต่าง ๆ เช่น ประเพณีชักพระ ประเพณีแห่นางดาน ประเพณีบุญสารทเดือนสิบ เป็นต้น การรำทับยาวมีความแตกต่างจากการรำกลองยาวที่มีความคล้ายกันแต่ที่แตกต่างคือ การนำท่าโนราห์มาใช้ ในการรำจะไม่รำเกี่ยวพาราสีกันเพียงแต่จะรำคู่กันบ้างเป็นบางครั้งสอดคล้องกับ คณปรณ์ จันท์สมบูรณ์^{๑๐} ได้กล่าวไว้ว่าการแสดงพื้นบ้าน ย่อมมีลักษณะแตกต่างกันออกไปในแต่ละพื้นที่เนื่องจากปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ภูมิสังคม วัฒนธรรม การรำทับยาวเป็นการแสดงพื้นบ้านที่แพร่กระจายมาจากภาคกลางโดยนำลักษณะ การตีมาจากกลองยาวสอดคล้องกับ ทรรษา ตึงสุวรรณ^{๑๑} นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ^{๑๒} กล่าวว่า การแพร่กระจาย ทางวัฒนธรรมคือกระบวนการกระจายของนวัตกรรมทางวัฒนธรรมจากสังคมหนึ่งไปยังสังคมหนึ่ง โดยมี ศูนย์กลางอยู่จุดใดจุดหนึ่งได้ขยายออกไปในวงกว้างในลักษณะของแก่นกลางวัฒนธรรมเมื่อศูนย์กลางต่าง ฝายต้องการขยายออกทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและยอมรับวัฒนธรรมได้อาจมีความแตกต่างไปจาก วัฒนธรรมที่เป็นศูนย์กลาง วัฒนธรรมย่อมมีคุณค่ามีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและสังคมของตน ในลักษณะเฉพาะตัวของสังคมนั้นๆ เมื่อวัฒนธรรมแพร่กระจายจากศูนย์กลางไปปฏิสัมพันธ์กับวัฒนธรรม ข้างเคียงที่มีอยู่แล้วย่อมมีการเรียนรู้ซึ่งกันและกันเรียกว่าการยืมวัฒนธรรมเมื่อเห็นว่าเหมาะสมต่อสภาพ แวดล้อมของตนจึงเข้าสู่การยอมรับวัฒนธรรม “การแพร่กระจาย” ทางวัฒนธรรม (Cultural Diffusion) จึงเกิดการกระจายตัวของแบบแผนทางวัฒนธรรมจากพื้นที่หนึ่งไปยังอีกพื้นที่หนึ่ง รูปแบบการแพร่กระจาย ทางวัฒนธรรมจะมีในรูปแบบการแพร่จากที่หนึ่ง ไปยังอีกที่หนึ่งโดยวัฒนธรรมในที่เดิมยังคงมีพลังและแพร่ ออกไปมีพลังในที่อื่นด้วย โดยการรำทับยาวเป็นการแพร่กระจายของกลองยาวภาคกลางมายังจังหวัด นครศรีธรรมราช ซึ่งในจังหวัดนครศรีธรรมราชมีการรำโนราห์และการตีทับประกอบแสดงพื้นบ้านโนรา และหนังตะลุง เมื่อกลองยาวแพร่กระจายมายังจังหวัดนครศรีธรรมราชปราชญ์ชาวบ้านจึงได้นำทับมาเป็น

^{๑๐} คณปรณ์ จันท์สมบูรณ์, “เพลงและการแสดงพื้นบ้านภาคกลาง : บทบาทและการนำเสนอที่เกี่ยวข้องกับ มหันตภัยโควิด-๑๙”, วารสารช่วงฝนมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๖๔) : ๕๕-๘๗.

^{๑๑} ทรรษา ตึงสุวรรณ, การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมในสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์, ๒๕๖๘), หน้า ๒๖.

^{๑๒} นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ, การแพร่กระจายทางวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, ๒๕๕๘), หน้า ๔๖-๔๘.

เครื่องดีเพื่อให้จังหวัดและนำท่าเรือมาใส่ประกอบการรำในการตีทับยาว ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมมาใช้ในการทำวิจัยเรื่องรำทึบยาวจังหวัดนครศรีธรรมราชเพื่อให้เห็นถึงการแพร่กระจายของรูปแบบการแสดงจากภูมิภาคอื่นมาสู่ภาคใต้โดยเฉพาะในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง รำทึบยาวจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการนำการรำไทยมาผสมกับการรำโนรา เพื่อเป็นการสืบทอด อนุรักษ์ภูมิปัญญาของการแสดงพื้นบ้าน และเพื่อให้มีการพัฒนาให้มีความสนุกสนานมากขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่ความนิยมต่อไป ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑. งานวิจัยนี้ช่วยสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับประวัติ, ที่มา, รูปแบบ, และองค์ประกอบของการแสดงรำทึบยาวในจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับผู้สนใจในนาฏศิลป์, ดนตรี, และวัฒนธรรมท้องถิ่นของภาคใต้

๒. ภาครัฐควรจัดทำเรื่องของการรำทึบยาวให้เป็น Soft Power ทางวัฒนธรรมของจังหวัด เพื่อมุ่งเน้นการอนุรักษ์ สร้างสรรค์ควบคู่กัน และเพื่อประชาสัมพันธ์ให้การแสดงรำทึบยาวของจังหวัดนครศรีธรรมราชให้เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป

๓. เป็นแนวทางในการพัฒนาการแสดงร่วมสมัยจากการวิจัยนี้จะเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของรำทึบยาวที่มีการเพิ่มเครื่องดนตรีที่ทันสมัยขึ้น เช่น คีย์บอร์ด ซึ่งเป็นข้อมูลที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการสร้างสรรค์การแสดงร่วมสมัยใหม่ ๆ ที่ยังคงรากฐานจากศิลปะพื้นบ้านดั้งเดิมได้

บรรณานุกรม

คุณปกรณ์ จันทร์สมบุญ. “เพลงและการแสดงพื้นบ้านภาคกลาง : บทบาทและการนำเสนอที่เกี่ยวข้องกับมหันตภัยโควิด-๑๙”. วารสารช่วงฤดูหนาววิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๖๔) : ๕๕-๘๗.

นฤพนธ์ ดั่งวิเศษ. การแพร่กระจายทางวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, ๒๕๕๘. ภาวนาล ลาดทุ่ง. “ทึบยาวในดนตรีพื้นบ้าน จังหวัดนครศรีธรรมราช”. ปริญญาวิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต.

บัณฑิตศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์, ๒๕๖๗.

มนตรี ธีรวิทย์วรกุล. กลองยาว: ศิลปะพื้นบ้านของไทยทุกภาค, กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๙. สัมภาษณ์, บุญศรี รุ่งเรือง. หัวหน้าคณะ ศ สํารายศิลป์, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๓.

สัมภาษณ์, พระครูปลัดอัมรินทร์. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร, เมื่อ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์, มณี ธีรวรรณ. ผู้ฟื้นฟูการแสดงรำทึบยาว อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช, เมื่อ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์, ยงยุทธ สมกล้า ปรากฏการณ์การเล่นกลองยาวพื้นบ้าน องค์การบริหารส่วนตำบลเทพราช อำเภอ
สิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช, ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

สัมภาษณ์, ลับ ตีลังจิตต์, นักดนตรีทักยาวอาวุโสบ้านท่าจิว อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช,
เมื่อ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์, วาที ทรัพย์สิน, อาจารย์ประจำหลักสูตรการจัดการวัฒนธรรมเพื่อการสร้างสรรค์ ผู้ช่วยอธิการบดี
ฝ่ายศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช รักษาการผู้อำนวยการ
วิทยาลัยศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, เมื่อ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์, สมทรัพย์ อมรชร, นางรำคณะนายป้อม อมรชร, เมื่อ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์, สมนึก รักษาติ หัวหน้าคณะทักยาว ศ สมนึก, ๑๖ ตุลาคม ๒๕๖๓.

สัมภาษณ์, สุจินต์ นวลชนะ, นางรำคณะนายป้อม อมรชร, เมื่อ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์, สุมล คักดีแก้ว, ครูพื้นบ้าน (หนังตะลุง) วิทยาลัยนาฏศิลป์นครศรีธรรมราช, เมื่อ ๑๖ สิงหาคม
๒๕๖๖.

สัมภาษณ์, หนูพริ้ม ยอดไทย, ผู้แสดงรำทักยาว เมื่อ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์, เขม ตะบันพฤกษ์ ผู้เข้าร่วมบรรเลงทักยาวอำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช, เมื่อ ๑๕
สิงหาคม ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์, เขียน สุขขนาน หัวหน้าคณะทักยาวลูกแม่เจ้าอยู่หัว, เมื่อ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์, ช่วย ยอดไทย ครูสอนการรำทักยาวแบบโบราณ คณะทำดีสุนทรศิลป์ อำเภอลานสกา จังหวัด
นครศรีธรรมราช, เมื่อ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์, ตรุณี อมร การฟื้นฟูฟูลองยาวยาวชนนาไม้ไผ่, เมื่อ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์, ป้อม อรชร หัวหน้าคณะทักยาวนายป้อม อรชร, เมื่อ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์, พรรตนะ ชันทอง ครูวิทยาลัยนาฏศิลป์นครศรีธรรมราช ผู้เคยเป็นกรรมการในการแข่งขัน
ทักยาว จังหวัดนครศรีธรรมราช, เมื่อ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๖.

พรรษา ดิงสุวรรณ. การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์, ๒๕๖๘.

อมรา กล้าสกุล. “เพลงและการละเล่น”. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์. ๒๕๕๓.

อานันท์ นาคง. “รวมศิลป์แผ่นดินสยามประชันการแสดง ๔ ภาค”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : [https://
www.thaipost.net/main/detail/๓๒๘๑๕\[๓ มีนาคม ๒๕๖๖\]](https://www.thaipost.net/main/detail/๓๒๘๑๕[๓ มีนาคม ๒๕๖๖]).